

Rinze Ijbema - Deuteronomium 29, 1-5

[1] Veertig jaar in de woestijn: als je goed kijkt, zie je God.

[2] 1. We beginnen bij het begin – waarom moesten we ook al weer 40 jaar rondzwerven in de woestijn? Je hoort, ik zeg ‘we,’ en dat doe ik bewust. Wij hier zijn, pure genade, deel geworden van het volk van God van ouds, van Israël. Zo delen we in Gods beloften aan zijn volk, maar ook in de geschiedenis die Hij is gegaan met ons, zijn volk. Waarom moesten we ook al weer 40 jaar rondzwerven in de woestijn? Omdat we niet doorhadden dat in onze dagen het op één na grootste wonder uit de geschiedenis gebeurde, namelijk onze verlossing uit de hel van Egypte en aansluitend onze thuiskomst in het land dat God voor ons in gedachten had. Die verlossing uit Egypte hadden we zelf meegemaakt, nog maar zo kort geleden. Maar die thuiskomst zagen we niet zitten...

[3] Veertig dagen lang hadden 12 spionnen rondgekeken in het land dat God voor ons had bestemd. Ze kwamen terug met grote verhalen, verhalen over een reuze vruchtbaar land, waar ook reuzen van mensen woonden. En al waren we wel toe aan vers brood en zoete wijn, we zagen de strijd om het beloofde land te veroveren niet zitten. Twee van de twaalf spionnen, Jozua en Kaleb, wezen ons terecht: ‘De Heer zal voor ons strijden!’ Tien van de twaalf keken er zuinig bij, en hen hebben we gevolgd. We hebben tegen God gezegd, dat het om ons zo niet hoefde. En God reageerde: ‘Dan niet. Veertig dagen heb Ik jullie een blik gegund op je toekomst, veertig jaar gaan jullie wachten tot je er binnen mag.’

[4] Waarom reageerde God zo kwaad? Ik denk vanwege ons onbegrip. God weet dat de verovering van Kanaän geen rondje in het park gaat worden. Hij weet dat de reuzen die we zien echt geen windmolens zijn. Het punt is dit: als Hij zegt dat dit ons thuis gaat zijn, dan gaat dit land ons thuis zijn. Vertrouw je dat? En wij zeiden nee. Daarmee negeerden we de kern van wie Hij voor ons wilde zijn: de God die je kunt vertrouwen. Ik denk als we gezegd hadden: ‘We vertrouwen U, maar we zijn wel bang,’ dat het dan allang goed was geweest. Zo is God wel. Maar wij zeiden: ‘Wij zijn bang. Wij wantrouwen U.’ Maar dat kan niet bij de God, van wie de naam De Betrouwbare is, Jahwe, de God, die zijn woorden vaak begint en eindigt met ‘amen’: echt waar! Zo traptten we Hem op zijn ziel, ontkenden we zijn liefde voor ons.

Dus staan we nu met onze rug naar dat beloofde land, en met voor ons de woestijn en de vloek dat we daar veertig jaar zullen verblijven. Veertig jaar: de tijd van een hele generatie. Wij die vandaag verkeerd gekozen hebben, zullen de rest van ons leven zwervers zijn, nog niet thuis. Pas onze kinderen, die in de woestijn geboren worden, gaan beleven dat God ons thuis gaat brengen. Wat nu?

2. Oké, wat nu – kom maar op. Stel dat je erbij was geweest, de groene heuvels van Kanaän had gezien in de verte, maar je niet aan God had toevertrouwd. En nu sta je met je gezicht naar de woestijn, je nieuwe thuis voor veertig jaar. Wat gaat er door je heen? Het is, lijkt me, een geschikt moment voor zelfonderzoek. **[5]** En misschien niet maar een moment: erken gewoon dat de tijd die God je straft een tijd is om tot bezinning te komen: ik ben dus iemand die de Heer, de Levende, niet vertrouwt. Maar is dat wie ik wil zijn? Als anderen zeggen dat wat God belooft niet waar kan zijn, wil ik dan iemand zijn die hun logica volgt en God afdankt – of wil ik bij God zijn, die de bron en het doel van mijn leven is? Als ik in mijn hart, wat zeg ik, in mijn keel de angst omhoog voel kruipen, omdat ik voel dat wat Hij van mij vraagt mij te veel is, wil ik dan iemand zijn die vlucht voor m'n eigen angst – of wil ik bij God zijn, die de rust en de zekerheid van mijn bestaan is? Wie ben ik? Wie wil ik zijn?

Zelfonderzoek, dus verantwoordelijkheid nemen voor je verleden en voor je heden – maar dan ook voor je toekomst. Je gaat naar de mens gesproken veertig magere jaren tegemoet. Hoe ga je dat doen? **[6]** Wat heb je nodig? En, even belangrijk, wat hebben de mensen om je heen nodig? Veertig jaar in de woestijn, dan moet je zorgvuldig omgaan met wat je hebt, met je lichaam, met je ziel, met je hart, met je naasten. Misschien is je lichaam zwak, dan is dit het moment om iemand te zoeken die een gezond en sterk lichaam gekregen heeft en je kan gaan ondersteunen. Misschien ben je bang in het donker, dan is dit het moment om hout te gaan sprokkelen, zodat je vannacht licht gaat hebben. Misschien weet je hoe koud het 's nachts kan zijn in de woestijn, dan is dit het moment om tegen elkaar aan te kruipen. Misschien weet je van jezelf dat je een doorzetter bent, dan is dit het moment om te kijken wie je kunt bemoedigen. Verantwoordelijkheid nemen voor je toekomst.

En dus ook: verantwoordelijkheid nemen voor de toekomst van die mensen om je heen, en dan met name voor de volgende generatie. **[7]** Dus jij gaat het land van God niet meer met deze ogen van je zien. Maar zij wel. Als, als ze veertig jaar woestijn overleven. Hoe kun jij vandaag zo leven, dat je ze terwijl ze moeten opgroeien in de woestijn, dat je ze zo beschermt en zo sterk maakt, dat zij het door de genade van God mogen gaan beleven: thuiskomen in het land dat God in gedachten had. Deze verantwoordelijkheid op je nemen, dat als het aan jou ligt een volgende generatie bij God thuis

kan komen, dat kan vragen om zelfopoffering. Je kunt, feitelijk terecht, terneergeslagen denken: 'Ik zit hier vast in de woestijn.' Maar als je nou weet dat die jeugd om je heen het land van melk en honing gaan beërven, als ze het overleven – dan word je horizon ruim, dan krijgt je leven een doel. Namelijk: dat zij overleven, naar lichaam en ziel.

3. Veertig jaar in de woestijn, dus wat zijn jouw plannen. Daar ging dit over. Maar dan nu een volgende stap: veertig jaar in de woestijn, wat zijn Gods plannen? **[8]** Als je het leest in het Bijbelboek Numeri, dan is alles grauw en straf: een en al bitterheid. Dat is aan het begin van de veertig jaar in de woestijn. Maar in Deuteronomium kijken we terug, kijkt God terug, met heel andere ogen. De veertig jaar in het strafkamp blijken achteraf ook te zien als een verlovingsstijd. Ik lees momenteel een dagboek van Leo Vroman, een schrijver. Hij was Jood, hij was voor de oorlog verloofd met zijn Tineke, en hij was in 1940 Nederland uitgevlucht voor de Duitsers. Pas na zeven jaar omzwervingen en Jappenkampen vinden ze elkaar terug in Amerika. Moeten we ons de woestijntijd zo voorstellen?

Bij nader inzien zegt God van niet. Bij de terugblik aan het eind van de veertig jaar van zwerven, aan de grens van het beloofde land, opent God onze ogen voor wat er in die veertig jaar gebeurd is. 'U had geen brood en geen wijn of andere drank nodig. Dat moest u ervan doordringen dat hij, de HEER, uw God is.' Je eerste zorg in de woestijn: hoe kom ik aan eten en drinken? Alsjeblieft, zegt God, en gaf ze brood uit de hemel en water uit de rots. Proef je niet in elke hap zijn liefde? **[9]** Is niet elke slok die je neemt leven dat Hij je geeft? Ik heb je tot nu in deze preek gevraagd om je in die generatie van toen te verplaatsen. Ik wil straks de lijnen naar vandaag verbinden. Maar ik verklap je alvast welke kant het opgaat. Goed, we zijn er nog niet, in het paradijs dat God oorspronkelijk voor ons in gedachten had. Maar elke maaltijd, elke dag laat je de goedheid van God zien. Als je goed kijkt zie je God.

En wat zie je van God? Je ziet zijn bedoeling. Als je ervoor staat is veertig jaar in de woestijn bitter en grauw. Maar gaandeweg blijkt het een ervaring, die je bij gaat brengen wat je miste. We zagen het beloofde land, maar we durfden God niet te vertrouwen dat Hij het voor ons zou veroveren. Gebrek aan vertrouwen. Dus wat doet God? Hij straft ons – ja, maar op een manier die ons precies laat ervaren wat ons ontbrak: het diepe bewustzijn dat we het volk zijn van een God die door en door te vertrouwen is. Zo bevestigt Hij zijn diepe liefde voor ons. Je leven kan een leven lang een woestijn zijn, je leven is een voortdurend sterven. Maar steeds is er God en al die meer dan veertienduizend dagen is er brood en is er water, is er zijn liefde en zijn zorg. Veertig jaar in de woestijn: als je goed kijkt zie je God.

[10] 4. Ik trek wat lijnen door naar nu. Kan dat zomaar? Ja, dat kan heel goed, en ik wil daar iets over zeggen, even terzijde. Ik geloof dat wij nog steeds heel concreet mogen verwachten dat God nog steeds met hetzelfde project bezig is: dat de mensheid als gemeenschap een aarde bewoond, die een thuis voor ze is, waar we in de avondkoelte wandelen met God, alsof dat zomaar kan, alsof we zomaar vrienden zijn, want dat is wat we zijn. We moeten voluit erkennen dat deze droom zelfs later geen werkelijkheid werd in Kanaän. Er is kennelijk meer nodig. Maar de inhoud van de droom van God is niet veranderd. Daarom kun je heel goed de lijnen trekken van onze ervaringen als volk van God van toen, naar onze ervaringen als volk van God van nu.

Onderweg door de woestijn die de wereld is. Het paradijs ligt achter ons, voor ons onbereikbaar ver. De nieuwe wereld die God beloofd heeft, ligt vóór ons – maar het zou jouw tijd nog kunnen duren. Wat nu? **[11]** Dan is het nu tijd voor zelfonderzoek. **[12]** Wie ben ik en wie wil ik zijn? Natuurlijk is dit leven hard en bitter, maar wil ik ook hard en bitter worden? Hard en bitter naar God toe en naar de mensen om mij heen? Of heb ik begrepen, met mijn hart begrepen, dat God het meent als Hij zegt dat Hij van ons houdt, om ons geeft, dat Hij te vertrouwen is? **[13]** Zelfonderzoek: wie ben ik, hoe rust ik mij toe voor de woestijn, wie vraag ik om hulp, wie help ik zelf? Zelfonderzoek: waarvoor je juist in deze tijd, de veertigdagentijd op weg naar Goede Vrijdag en naar Pasen, bewust ruimte kunt maken.

Want dat dan ook: de Heer heeft beloofd dat Hij terug komt om in één klap alles recht te zetten. Maar het kan zijn dat Hij niet komt tijdens jouw leven. Maar dan moet jij ook je horizon verruimen: **[14]** wat kan ik eraan bijdragen, dat een volgende generatie zijn komst gaat beleven? Ik pleit erg voor een veertig-jaren horizon, als het gaat om waar we met de kerk heen willen. Een veertigjarentijd, zeg maar. Ik snap natuurlijk best dat geen mens verder vooruit kan kijken dan een jaar of drie, misschien vijf, en dat dan nog onder voorbehoud. Maar dan vernauwt mijn blik zo snel naar hoe ik de kerk zo houd, dat ik me er thuis voel, lees: zo als ik het gewend ben. Maar als ik er straks niet meer ben, dan blijkt wat ik gewend ben behoorlijk onbelangrijk.

Ik zou willen dat vanuit het veertig-jaren perspectief de diepe vragen ook aan de orde komen. Achter de bezinning op de middagdienst, achter je hele normale voorkeur voor een orgel of een band, achter een intensief gesprek over mannen en vrouwen in de gemeente, achter al die dingen klinkt de vraag van de Heer: 'Maar als de Mensenzoon komt, zal hij dan geloof vinden op aarde?' Zal Hij dat? Dat is een vraag voor jezelf: wie ben ik? Ben ik er een die God vertrouwt, die z'n

leven aan God toevertrouwt? En dat is dus een vraag voor wie jij kunt zijn voor een volgende generatie. Als jij, bij de genade van God, het geloof hebt behouden, geeft de Heer je dan niet de verantwoordelijkheid om het door te geven?

5. Weer terug naar Deuteronomium. **[15]** Resultaten uit het verleden bieden *wel* een garantie voor de toekomst. De Heer zegt tegen de generatie die klaarstaat aan de grenzen van Kanaän: 'U was getuige van [m]ijn grootse daden en tekenen en wonderen.' Je hebt het zelf gezien! 'U hebt in Egypte met eigen ogen gezien wat de Heer allemaal heeft gedaan met de farao en zijn onderdanen, met heel zijn land.' Maar wacht even. 'Met eigen ogen?' Nou, nee dus... Het hele punt van de omzwervingen door de woestijn, veertig jaren lang, was dat de generatie die dat zelf gezien had, maar God toch niet vertrouwde, dat die generatie was overleden... Twee mogelijkheden: het kan zijn dat de tieners van toen nu staan te knikken: inderdaad, we hebben het wel zelf gezien. En het kan zijn dat wij de ervaringen waarvan vorige generaties als volk van God getuige waren, met ons als volk van God mogen meedragen: dit heeft de Heer voor *ons* gedaan! Resultaten uit het verleden...

[16] En resultaten uit het heden bieden een garantie voor de toekomst. 'Veertig jaar heeft hij u door de woestijn geleid en in al die tijd raakten uw kleren en uw sandalen niet versleten.' Veertig jaar in de woestijn: als je goed kijkt zie je God. Als je goed kijkt, want: 'Pas vandaag heeft de HEER u werkelijk inzicht gegeven, u de ogen en oren geopend.' Daar zit voor ons vandaag een belofte in: ooit zul jij terugkijken op je leven en zal de Heer jou laten zien hoe Hij van dag tot dag je omringde met zijn liefde en droeg met zijn zorg. En jij maar denken dat je allemaal in je eentje had lopen doen. Tegelijk zit er een uitnodiging in: laat dan de Heer ook vandaag al je ogen openen, laat zijn Geest je hart verlichten, en zie hoe de gewone dingen die je vandaag gebeuren in feite de machtige daden van God zijn: je brood en je wijn, je jas en je schoenen, alles wat je nodig hebt vandaag om met God te leven en om het geloof door te geven.

Als je goed kijkt, zie je God. Ook in het allergrootste wonder uit de geschiedenis. Onze Heer Jezus Christus is God zelf, die de woestijn in trok. Hij heeft in onze ballingschap gedeeld, heeft honger gehad en dorst, en meer dan dat. Hij heeft beter dan wie ook ervaren hoe grauw en bitter het leven kan zijn. Maar Hij wist wie Hij was en wie Hij wilde zijn: de ene God, die diep verbonden was met zijn volk, de mensen die Hij liefhad. En zo heeft Hij ons allemaal voor ogen. Voor Hem zijn wij allemaal de volgende generatie, die Hij erdoor wil halen. Je hebt gelijk: jouw ogen hebben Hem niet gezien, jouw oren zijn stem niet gehoord. Maar je broers en zussen van toen wel, en zij hebben hun verantwoordelijkheid genomen en de grote daden van God in hun tijd aan ons doorgegeven. En weet

je: Hij is hier vandaag nog, onze Heer, niet alleen in de herinneringen, maar ook zelf, in de persoon van zijn Geest. En weet je wat Hij van zijn Geest heeft gezegd? Dat Hij maar niet een bron van levend water is, maar dat Hij jou een bron van levend water maakt. Krijg nou wat. 'Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in mij gelooft,' zo zegt de Schrift. Mag jij zomaar een oase zijn, een voorhof van het paradijs dat gaat komen! Open je ogen en geef het door: de Heer heeft grote dingen gedaan, voor mij, voor ons.

Amen.